

Hüseynova Lamiyə Vüqar qızı¹

MÜƏLLİM ÜÇÜN METODİK VƏSAİTLƏRDƏ QIYMƏTLƏNDİRMƏ MƏSƏLƏSİ

Elm və texnologiyanın inkişafı, sosial ehtiyaclardakı dəyişikliklər, tədris nəzəriyyəsinə yanaşma tərzı, təhsil sahəsində öyrənmə modeli və metodu tədris proqramında yenilənmə işlərini tələb edir. Təlimə başlamazdan əvvəl müəyyən nəticələrin əldə olunması qarşıya qoyulur. Həmin təlim nəticələrinin yoxlanılmasında qiymətləndirmə qaydaları və mexanizmlərinin rolu böyükdür. Müəllimlərimiz proqramda göstərilən vaxtın üçdə birini qiymətləndirmə ilə əlaqəli fəaliyyətlərə sərf edirlər. Dərsi səmərəli qurmaq üçün metodik vəsaitdəki qiymətləndirmə ilə bağlı tövsiyələrə əməl olunmalıdır.

İnsan yer üzündə var olduğundan bəri özünü inkişaf etdirir, irəliləməyi və ön planda olmağı hədəfləyir. Təcrübələrini və müşahidələrini ağı ilə birləşdirərək bəşəriyyət öyrənmə dediyimiz bir səyahətə davam edir. Bu müddətdə yığılmış şeylər gələcək nasillərin növbəti addımı atmosferini asanlaşdırır. Öyrənmə, ümumiyyətlə, ehtiyac duyduqları bilik, bacarıq və davranış əldə etmiş və ya bunları qazanmaq istəyən şəxslərin vəziyyəti olaraq təyin edilə bilər. Bununla birlikdə, öyrənmənin reallaşdırılması, həyata keçirilməsi üçün veriləcək dəstəyin müəyyənəşdirilməsi və bu müddətdə ölçmə və qiymətləndirmə mexanizmləri vasitəsilə izlənilməsi böyük diqqət tələb edir. Həm öyrəyənlər, həm müəllimlər, həm də proqram inkişafetdiriciləri bu səyləri əməkdaşlıq çərçivəsində etməlidirlər. Əldə edilmiş biliklər sonrakıların əsasını təşkil etdiyindən bu müddətdə öyrənməyi öyədənlər üçün bələdçi olmalıdır. Müəllim üçün metodik vəsaitdəki məktəb və sinif əsaslı qiymətləndirmə, şagirdlərin qabiliyyətlərindən, bilik və bacarıq səviyyələrindən asılı olmayaraq öyrənmələri üçün faydalana biləcəkləri, həm də özlərini inkişaf etdirəcəkləri bir prosesə çevrilmişdir. Bu prosesi idarə etməyi asanlaşdırmaq üçün MMV hazırlanmışdır.

Hazırda orta məktəb dərsləri şagirdlərin təhsil alması, inkişafı üçün yeganə öyrənmə mənbəyi deyil. O, bilikləri sistemli şəkildə mənimsəmək, təlim materialını öyrənmək üçün mənbə rolunu oynayır. MMV müəllimin planlaşdırmadan tutmuş qiymətləndirməyə qədər bütün fəaliyyətlərini istiqamətləndirir. Müəllim üçün metodik vəsait dərsləklə əlaqəli şəkildə hazırlanır. Dərsləkdəki mətn və çalışmalarla işin təşkili metodikaları bu vəsaitdə müəllimə tövsiyə kimi öz əksini tapır.

Yenilənmiş proqramların arzuolunan səviyyədə həyata keçirilməsi üçün müəllimlərin səriştələri müxtəlif tədqiqatlar yolu ilə artırılmalıdır. Ölçmə və qiymətləndirmə də müəllimin səriştəlik sahələri arasında mühüm yer tutur. Müəllimlərin qiymətləndirmə qaydalarını, düzgün qiymətləndirmənin üsullarını bilməsi üçün qiymətləndirmə bacarıqlarına ehtiyacları var. Müxtəlif dövrlərdə bu məsələlərlə bağlı aparılan araşdırmalar müəllimlərin sinif qiymətləndirməsində özlərini səriştəli hiss etmədiklərini göstərir. Bu sahədə, Təhsil Nazirliyində müəllimlərin qiymətləndirmə bacarıqlarının artırılması üçün maarifləndirmə işləri aparılır. Belə maarifləndirmənin başında MMV-dəki qiymətləndirmə meyarları durur.

Müəllim üçün metodik vəsaitdə əvvəlcə ölçmə və qiymətləndirmə prosesi ilə bağlı əsas məlumatlar haqqında ümumi bir xatırlatma təqdim olunur, ardından formalaşdırıcı qiymətləndirmə prosesinin elementləri izah edilir, daha sonra həm nəzəri, həm də praktiki nümunələr verilməmişdir. Azərbaycan təhsili üçün hazırlanmış nümunələr, hazırkı tədris proqramına uyğun olacaq şəkildə hazırlanmışdır. "Daha yaxşı öyrənmək daha ixtisaslı işçi qüvvəsidir. Nəticədə inkişaf və sosial rifah deməkdir." [5, s. 84] ideyası inkişafın əsasını təşkil edir.

Müasir Azərbaycan dili dərslərinin metodik əsaslarında nəyi öyrətmək, metodları necə öyrətmək, pedaqoji prosesi hansı şəraitdə təşkil etmək, qiymətləndirmə materiallarının təşkili, dərslərin ayrı-ayrı komponentlərin səmərəliliyini təyin edən amillərə dayanır. Dərslərin istənilən mərhələsində tətbiq etmək mümkün olan qiymətləndirmə prosesi şagirdə nəzarəti özündə ehtiva edir. Müasir qiymətləndirmə nəticəsində şagirdə təlimə qarşı həvəs yaranır. Müəllim qiymətləndirmə meyarlarını düzgün bilməlidir. Həmçinin qiymətləndirmə zamanı qiymətləndirmə üsulu kimi özünüqiymətləndirmə və qarşılıqlı qiymətləndirmə istifadə edilə bilər.

Refleksiya və qiymətləndirmədə alternativlərdən istifadə vacibdir. Hazırda bir çox qiymətləndirmə növləri və meyarları var. Metodik vəsaitlərin hər birində qiymətləndirmə ilə bağlı açıqlamalar öz əksini tapmışdır. Qiymətləndirmə ilə bağlı didaktik tövsiyə ondan ibarətdir ki, hər bir dərslərin mərhələsində şagird nailiyyətləri diqqət mərkəzində saxlansın və qiymətləndirilsin. Kurikulum əsasında olan qiymətləndirmə ilə ənənəvi qiymətləndirməni fərqləndirən cəhət də elə bundan ibarətdir. Ənənəvi qiymətləndirmə 5 ballıq sistemlə qiymətləndirildiyi halda, hazırkı meyar 10 ballıq sistemdir. Bu işə şagird bilibliyini daha dəqiq qiymətləndirməyə xidmət edir. Müəllim dərslərin mərhələlərinin hər birində fəallıq nümayiş etdirən şagirdləri qiymətləndirərsə bu dərslə daha canlı etməklə yanaşı sinifdə rəqabəti artırır. Qiymətləndirmənin hansı növündən istifadə olunmasına baxmayaraq o, diqqət, düzgünlük və dəqiq yanaşma tələb edir.

Təlimin səmərəliliyini artırmaq üçün qiymətləndirmənin daha təkmilləşmiş növündən istifadə olunmalıdır. Belə olan təqdirdə keyfiyyət də artar.

Ədəbiyyat siyahısı

1. Azərbaycan dili (tədris dili) fənni üzrə 5-ci sinif üçün metodik vəsait. Bakı: Altun kitab 2020, s.200.
2. Azərbaycan dili (tədris dili) fənni üzrə 7-ci sinif üçün metodik vəsait. Bakı: Altun kitab, 2018, s.176-27.
3. Azərbaycan dili (tədris dili) fənni üzrə 6-cı sinif üçün metodik vəsait. Bakı, Altun Kitab, 2017, s.176
4. Azərbaycan dili (tədris dili) fənni üzrə 8-ci sinif üçün metodik vəsait. Bakı, Şorq-Qorb, 2019, s.163.
5. Fautley, Martin, and Jonathan Savage. Assessment for Learning and Teaching in Secondary Schools. Learning Matters Ltd.,2010.

Açar sözlər: qiymətləndirmə, metodik vəsait, təlim prosesi, refleksiya, dərslə.

Keywords: assessment, teaching aids, learning process, reflection, lesson

Ключевые слова: оценивание, учебные пособия, учебный процесс, рефлексия, урок.

Summary:

The development of science and technology, changes in social needs, the approach to the theory of teaching, the model and method of learning in the field of education require the renewal of the curriculum. The goal is to achieve certain results before the training begins. The role of assessment rules and mechanisms in checking the results of this training is great. Our teachers spend one-third of the time in the program on assessment-related activities. In order to build a lesson effectively, the assessment recommendations in the manual should be followed.

Резюме:

Развитие науки и технологий, изменение социальных потребностей, подход к теории образования, модель и метод обучения в сфере образования требуют обновления учебной программы. Цель состоит в том, чтобы добиться определенных результатов до начала тренировки. Роль правил и механизмов оценивания в проверке результатов этого тренинга велика. Наши учителя тратят одну треть времени в программе на мероприятия, связанные с оцениванием. Чтобы сделать урок эффективным, необходимо следовать рекомендациям по оцениванию, приведенным в руководстве.

RƏYÇİ: dos. S.Abbasova